

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

Ert Datum
2025-07-01

Er beteckning
LI2025/01327

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Svar på remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet gällande betänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

Region Värmland har fått tillfälle att lämna svar på rubricerad remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, Svesam-utredningen, och vill lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

Region Värmland välkomnar regeringens beslut att tillsätta en utredning av den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken samlat. Vi ser positivt på utredningens helhetssyn och betonar behovet av en samlad, territoriell utvecklingspolitik med tydlig ansvarsfördelning. Regionen stödjer förslaget om att regionerna ska få ett starkare och mer formellt uppdrag i det regionala utvecklingsarbetet, men efterfrågar tydligare styrning mellan stat, länsstyrelser och regioner samt lokal nivå– med bibehållen flexibilitet och regionalt självstyre. Förtydligandet mellan regioner och Länsstyrelse är särskilt viktigt.

Utifrån det regionala utvecklingsuppdraget vill Region Värmland lyfta vikten av rumslig planering och storregional samverkan. Genom att upprätta utvecklingsstrategier som är sektorsövergripande med rumsligt perspektiv i kombination med strukturbilder både för olika frågor och inom olika administrativa gränser tror vi detta kan stärka den regionala utvecklingspolitiken på lång sikt. Den rumsliga och storregionala samverkan är även av nationell betydelse och i EU-kontext. Kopplat till konkurrenskraft, grön omställning och beredskap är detta särskilt viktigt, som också framgår i Kommissionens förslag till långtidsbudget. EU:s sammanhållningspolitik framhålls som ett centralt verktyg, och bättre nationell samordning mellan EU-fonder och sektorsområden efterfrågas, inte minst för att stärka landsbygdsperspektivet i den regionala utvecklingen.

Regionen betonar behovet av långsiktigt statligt stöd, fleråriga finansieringsramar samt resurser för att möjliggöra samverkan med kommuner, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Landsbygdsperspektivet ses som en integrerad del av det regionala utvecklingsarbetet, men kan och bör stärkas ytterligare.

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

Vidare stödjer regionen förslaget om ett nationellt analysnätverk och en sammanhållen verksamhetslogik, men understryker att regionerna måste involveras i uppföljning och metodutveckling. Uppföljningen bör bidra till lärande och möjlighet till utforskande snarare än enbart statlig kontroll.

Sammanfattningsvis ser Region Värmland positivt på inriktningen i delbetänkandet SOU 2025:85 och ser fram emot att bidra med inspel i den fortsatta processen.

Bakgrund

Regeringen beslutade 11 juli 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken ska inriktas och utformas (dir.2024:69). Utifrån regeringens uppdrag har en ram satts för utredningsarbete där följande tre huvudfrågor har formulerats:

- 1) Finns det behov av att förändra och förtydliga statliga myndigheters, inklusive Länsstyrelser, och regioners ansvar och uppgifter inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken? Vilka förändringar ska i så fall föreslås? Ska regeringens styrning av politiken förändras och i så fall hur? Hur ska regionernas möjligheter att genomföra det regionala utvecklingsarbetet effektiviseras och stärkas?
- 2) Vilka hinder finns idag för samordningen av statliga myndigheter, inklusive Länsstyrelser, inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken? Vilka hinder finns i dag för samverkan mellan statliga myndigheter, inklusive länsstyrelser, regioner och kommuner? Hur kan samordning och samverkan effektiviseras och stärkas?
- 3) Ska den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken slås samman till ett område med ett nytt gemensamt mål? Hur ska det målet i så fall formuleras och följas upp? Vad ska en förnyad politik fokusera på?

Utredningen använder territoriell politik som ett samlingsbegrepp för den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken. En territoriell politik är en politik som strävar efter att hålla ihop ett territorium genom att lyfta sammanhållningen mellan dess territoriums olika geografiska delar (Sverige och regioner). Syftet är att inte tillåta de inomnationella skillnaderna mellan olika geografiska områden bli så stora att de ytterst hotar nationens sammanhållning med förmåga att utvecklas. Vidare bedöms att en sammanhållen territoriell politik bör innehålla mål som är tillräcklig tydliga för att ge en riktning åt politiken och för att följa upp insatser, en ansvarsfördelning som stödjer ett arbete mot de mål som har satts upp och en uppföljning av politiken som gör det möjligt att utvärdera de insatser som genomförts. På ett övergripande plan behövs det dessutom

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

en styrning som ser till att de olika beståndsdelarna harmoniserar med varandra och att den politik som bedrivs leder i önskvärd riktning.

Om territoriell politik

Region Värmland är positiva till en politik med syfte att bibehålla och öka den territoriella sammanhållningen. Vi håller också med om utredarens resonemang i vikten av att balansera en politik som verkar kompensatoriskt för en territoriell sammanhållning och en som fokuserar på olika platser förutsättningar för att uppnå hållbar regional utveckling.

Vi tolkar betänkandet som att fokus ligger på översynen av styrningen, främst samordningen, på statlig nivå och stödjer den inriktningen för bättre effekt inom den regionala utvecklingen, inklusive våra landsbygder. Den riktningen kan bidra till förbättrade livsvillkor för människor boende runt om i länet. Vi tycker att sektorspolitiken ska ta geografisk hänsyn och bidra till målen för politikområdet/ena och att arbetet med att aktivera andra politikområden att ta geografiska hänsyn behöver intensifieras och förstärkas. Men, en framtida territoriell politik kan inte bara vara geografisk. En territoriell politik, behöver bidra till regional utveckling och utgå från våra olika platser. Behoven som finns på platsen, utmaningar som möjligheter, bör vara styrande för insatserna.

Vi önskar att fortsatt utredningsarbetet hittar en balans mellan kompensatoriska och mer utvecklingsinriktade komponenter. Landsbygdsperspektiven får inte komma i skymundan i en bredare politik samtidigt som kompensatoriska inslag inte heller får tränga undan andra viktiga insatsområden som syftar till att bidra till tillväxt och utveckling.

Av den anledningen bör också nuvarande roller och ansvar synliggöras. Regionerna arbetar redan idag likt det utredningen beskriver och har en samordnande, riktningsgivande och kapacitetsbyggande roll i det regionala utvecklingsarbetet, men så också inom andra områden viktiga för regional utveckling och våra landsbygder. Som kulturpolitiken, folkhälsan, folkbildning, hälso- och sjukvård och kollektivtrafiken. En förändrad politik behöver relatera till flera politikområden som har påverkan på våra många platser och dess möjligheter och utmaningar. Möjligen kan man kalla det ett systemtänk.

Nu kan skrivningarna i betänkandet antyda att de regionala utvecklingsstrategierna saknar förankring. För oss är den regionala utvecklingsstrategin sektorsövergripande och en gemensam långsiktig riktning för aktörerna i länet. Den är en grund för att hantera gemensamma utmaningar och ett underlag också för dialog och samverkan med andra regioner, länder och aktörer. Den arbetas fram tillsammans med det breda regionala ledarskapet och ägs av desamma. Den handlar om en hållbar regional utveckling och i denna menar vi att landsbygdsperspektivet också finns, även om det kan och bör stärkas. Den pågående utvecklingen mot stärkt rumsligt perspektiv stärker möjligheten. Vi ser inte behovet av

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

utökade geografiska områden för de regionala utvecklingsstrategierna. Vi ser istället RUS i kombination av stärkt rumsligt perspektiv genom utvecklat arbete med strukturbilder som kan sträcka sig över administrativa gränser som vägen framåt.

Vi lyfter till utredningen att se, synliggöra och bygga vidare på den utvecklingen som regionbildningen 2019 innebar. Vi önskar i formandet av politiken att man fokuserar på att tydliggöra myndigheter och sektorspolitikens ansvar att bidra och samverka i flernivåstyrningen, med möjlighet till olika lösningar utifrån olika förutsättningar, behov och möjligheter. Detta bör kopplas till statens verktyg för att öka kapaciteten i genomförandet via främst regioner och kommuner.

Det vi idag kan se som hinder och gärna ser att utredningen lyfter är långsiktighet och möjligheten till samverkan på nationell nivå. Det behöver in i den övergripande politiken och verktyg som knyts till den/dem. Finansieringen kopplad till politikområdet/områdena behöver möjliggöra samordning och en långsiktighet för att hantera gemensamma utmaningar utifrån lokala och regionala behov och möjligheter. Här behöver kommuner och regioner vara just den samordnande utvecklingsaktören med sin lokala förankring och analytiska kompetens.

Hänsyn till inomregionala skillnader måste beaktas om ett politikområde skapas. Utifrån den nationella strategin som antogs av regeringen 2021-2030 där likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet lyftes har arbetet på regional nivå haft större fokus på att identifiera inomregionala skillnader och erbjuda likvärdiga möjligheter i hela länet. Regionerna har god kännedom om olika platser förutsättningar men önskar fler och tydligare verktyg för att arbeta med skillnader inom länet för att stärka landsbygdsperspektivet ytterligare.

Region Värmland delar utredningens slutsatser att behov av särskilda insatser som möter de utmaningar och behov som finns i de geografier som är glesa. Allt för stora skillnader kan leda till ökad polarisering och minskad sammanhållning. För att säkerställa ett önskat läge kring tillgänglighet och likvärdighet i hela Sverige blir diskussionen om statlig närvaro därför viktig. En effektiv samverkan med statens myndigheter på regional nivå skapar trygghet och likvärdiga förutsättningar i alla geografier.

Ett eller två politikområden?

På frågan om det skall vara ett eller två politikerområden så ställer sig Region Värmland positiv till att utveckla ett politikområde. Det vill säga att integrera landsbygdsperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet. Idag anses redan landsbygdsperspektivet som en del av det regionala utvecklingsarbetet genom flertalet styrdokument såsom i RUS-arbetet, smart specialiseringsstrategin, trafikförsörjningsplanen och sist men inte minst

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

regionala serviceprogrammet. Ur ett landsbygdsperspektiv är kommersiell service centralt med hänsyn till stödet för kommersiell service kopplat till platsens utveckling och ett geografiskt perspektiv.

Samverkan

Det är bra att det genomförs en djupare analys av samverkan. Delar av utredningen uppfattas fokusera på just den samverkan som är påverkad eller styrd av statlig nivå till myndigheter och regioner. Vi stödjer att staten ökar sitt fokus på samverkan för den territoriella politiken. Att staten höjer sin ambition, egen samordning och egna genomförande kan ge förbättrade förutsättningar för lokal och regional nivå att leverera.

Det är viktigt att också ta in den utvecklade samverkan som regionerna har och format under många år som inte är styrd av statliga skrivningar, mer än att det inom ramen för det regionala utvecklingsarbetet ska ske samverkan och samråd. Regionerna har tillsammans med aktuella parter under många, många år byggt upp relationer, tillit och samverkan. Sedan regionbildningen pågår ett arbete för att delvis forma om detta, men den här samverkan finns och kan kopplas till en mängd områden.

Statliga myndigheter behöver få bättre kunskap om regioners ansvar och uppdrag för att också se regionernas möjligheter och kompetens. Glöm inte bort självstyret. Det är viktigt att påminna om anledningen till regionbildningen och regionernas uppdrag och roll i länet, inte bara inom regional utvecklingspolitik, så att denna tas med in i översynen av samverkan. Så som hälso- och sjukvård, kulturpolitiken, folkhälsan, folkbildning och kollektivtrafik.

Systemtänket, eller en tydligare systemsamverkan tillsammans med flernivåstyre utifrån inte bara geografi utan en bredare territoriell politik bör lyftas utifrån att utredningen ska dra slutsatser om roller och ansvar. Regionerna har mycket under sitt tak som inte ryms under skrivningen om det regionala utvecklingsarbetet/uppdraget men som i högsta grad hänger samman med den territoriella politik som utredningen beskriver. Regionerna är också samordnare kopplat till dessa områden. Det bör i slutbetänkandet bli mer tydligt att dessa påverkar och påverkas av varandra.

Här vill vi också betona att en allt för stark målsättning och nationell styrning av samverkan kan utmana syftet, det måste finnas en flexibilitet i att samlas, förändras och upplösas när förutsättningarna förändras. Man bör ha tillit till att regionerna kan göra bedömningar för detta på kort och lång sikt och utifrån om och förutsättningarna på olika nivåer förändras. Det är just den tillit och samverkan som byggs på lokal och regional nivå som möjliggör varierande lösningar på samhällsövergripande utmaningar – och som verkligen behöver finnas vid risk för samhällsstörningar.

Genom en ökad tydlighet till de nationella myndigheterna om ansvar och faktiska påverkansmöjligheter till den regionala utvecklingspolitiken och

Datum
2025-09-22Diarienummer
RS/251624

landsbygdspolitiken, eller med era ord den territoriella politiken, i regleringsbrev ökar också möjligheterna för en förbättrad samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå – och, till europeisk nivå. Vi menar att myndigheterna genom stärkt geografiskt perspektiv i sina verksamheter och med ökad förståelse för kopplingen till andra sektorsområden kommer att bidra till en stärkt regional utveckling och förbättrad sammanhållning. Vi trycker dock på att man i det arbetet också lär känna regionernas roll i systemet och för en regional utveckling och aktivt nyttjar dem som samarbets- och dialogpart.

Med hänsyn till rumslig planering, men även utifrån andra sektorsområden, vill Region Värmland lyfta vikten av storregional samverkan och även samverkan över landsgräns. Denna samverkan sker redan idag inom ett flertal områden som forskning och innovation, smart specialisering, kompetensförsörjning, infrastruktur och strategisk samhällsplanering – för att nämna några. Vi jobbar redan över läns- och landsgränser. Men den samverkan är inte alltid styrd av geografi. En ny politik behöver möjliggöra sådan funktionell samverkan, inte bidra till nya administrativa gränser. Det betonar vi inte minst som gränsregion, högst medvetna om utmaningarna med att gränsa till Norge samtidigt som våra invånare lever och vill leva naturligt över gränsen.

Vi håller med om att dialogen och samverkan med civilsamhälle och minoriteter kan stärkas framåt, men samverkan och dialogen finns redan pågående. Men, precis som det är en utmaning för mindre kommuner att ha kapacitet till utvecklingsfrågor är det en utmaning inom civilsamhället. I Värmland finns en samlad struktur, ett nätverk för idéburna organisationer, men det är svårt att fånga bredden av civilsamhället. Utredningen skulle gärna få utveckla mer vad de lägger in i begreppet civilsamhälle och möjligheten till ett värdeskapande utbyte mellan civilsamhälle och regioner. Här ser också vi att regionerna och kommunerna kan ta en större roll i att öka möjligheterna och förutsättningarna för civilsamhället att vara aktiv part, men det är också frågor där nationell nivå har påverkan och bör nyttja de verktyg som finns för att öka deras förutsättningar för att medverka som aktiv part.

Vi har samverkan och vill och behöver fortsätta utveckla den, men det som främst bör utvecklas för stärkt effekt av samverkan är den ansvarsfördelning staten har över myndigheterna och Länsstyrelsen.

Ansvarsfördelning och styrning

Utredningen konstaterar att dagens ansvarsfördelning mellan statliga myndigheter, regioner och kommuner är fragmenterad och ibland otydlig, vilket försvårar effektiv samverkan och måluppfyllelse. Utredningen lyfter särskilt tre förslag på förändring för att uppnå en effektivare territoriell politik:

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

Staten ska ha ett tydligare strategiskt ansvar, särskilt för att sätta nationella mål och följa upp resultat.

Regionerna föreslås få ett mer samordnande ansvar för regional utveckling, inklusive att leda samverkan mellan kommuner och andra aktörer. Organisationerna regioner bedöms ha kvar det regionala utvecklingsuppdraget.

Kommunerna ska fortsatt ha en viktig roll i lokal utveckling, men med bättre stöd från regional nivå.

I utredningen lyfts behov av tydligare styrning på statlig nivå vilken region Värmland delar uppfattningen om. Otydlig ansvarsfördelning skapar ineffektivitet, antaganden, dubbelarbete, brist på tillit och hinder i samverkan. Det är viktigt att det blir tydligt vilken myndighet som ansvarar för vad med tydliga formuleringar som inte ger utrymme för tolkning. Vi saknar ett tydligare resonemang kring regional nivå. Regionerna har förvisso kommit olika långt i förmågan på att bygga kapacitetsbyggande med anledning av att vi har varit regioner olika länge men har till stora delar bra utbyggda plattformar för att samordna och samverka med olika regionala aktörer i dessa frågor. Vi saknar även ett tydligare resonemang om vikten av kommunernas arbete i dessa politikområden samt att arbetet skulle underlättas på regional nivå om dessa hade ett tydligare uppdrag att bidra i den regionala utvecklingen. Ett tydligt mandat stärker genomförandekraft och legitimitet i frågor.

Region Värmland delar utredningens slutsatser att ansvarsfördelningen mellan regionerna och länsstyrelsen måste bli tydligare. Vi tycker det är mycket viktigt att detta tydliggörs i politikområdet/områdena. SKR lyfter att Länsstyrelsen instruktion, som gör gällande att myndigheten ska bidra till att främja länens tillväxt, bör uppdateras. Denna typ av uppdragsformuleringar leder till oklarheter vad gäller ansvar och mandat på regional nivå. I Värmland har det förekommit flera områden där det skett eller sker dubbelarbete. Exempel på detta är inom livsmedel, jämställdhet, energiområdet och skogsstrategin, gränsfrågor och insatser som rör landsbygdsutveckling. Region Värmland tycker att utredningen huvudsakligen trycker på att det regionala utvecklingsansvaret ska ligga kvar hos regionerna och att staten har en viktig roll kring styrning och uppföljning. Ibland uppfattar vi att utredningen ibland antyder att Länsstyrelsen ska ha ett samordnande ansvar i konkreta utvecklingsuppdrag vilket vi inte tycker är lämpligt utifrån det resonemang vi lyfter i vårt remissvar.

För att lyckas med det regionala utvecklingsuppdraget är regionerna beroende av samverkan med såväl statliga myndigheter som kommunerna och andra regionala utvecklingsaktörer. Vi ser gärna att Länsstyrelsen får en viktig roll i att samordna de statliga myndigheterna på regional nivå och därigenom bidra till ett helhetsperspektiv i regeringens styrning i detta/dessa

Datum
2025-09-22Diariumnummer
RS/251624

politikområde/n. Vi ser också att Länsstyrelsen har en viktig roll för regional utveckling i sin myndighetsutövning genom att få tydliga direktiv av helhetssyn och långsiktighet, att i högre grad väga in utvecklingsfrågor i sina beslut än vad vi ser idag. Detta gäller exempelvis infrastruktur och bebyggelseutveckling samt för omställning. Att Länsstyrelsen rapporterar till staten hur det går i länet är också ett viktigt uppdrag där de i aktuellt område kan använda sig av regionernas och kommunernas olika uppföljningar och lärande. Även tillståndsgivning är en viktig del av regional utveckling. Handläggnings- och prövningstider får inte vara för långa för att utvecklingsarbete kopplat till exempelvis industrietableringar ska kunna genomföras på ett effektivt sätt. Vi tycker inte att Länsstyrelsen ska ha ett uppdrag att samordna kommunerna i politikområdet/områdena. Där finns idag en väl utbyggd samverkansplattform.

Utredningen lyfter att det skulle kunna vara aktuellt med differentierade ansvarsfördelning mellan olika regioner. Detta tror vi kan skapa förvirring i aktörssystemet när olika regioner har olika uppdrag. Som alternativ tycker vi att olika regioner kan användas som testnoder i avsikt att implementeras i hela Sverige som ett bättre alternativ.

Vi skulle slutligen vilja tillägga att vi önskar att utredningen tydligare belyser förväntat ansvarstagande för finansieringen av politikområdet/områdena.

Uppföljning

Utredningen gör bedömningen att målsättningarna för politiken för landsbygdsutveckling och regional utveckling behöver förtydligas och att en verksamhetslogik för politiken behöver tas fram. Det vill säga ett sammanhållet system för uppföljning av den territoriella politiken för att kunna följa utvecklingen i landets olika geografier. Vidare förslås att alla nivåer (stat, region, kommun) ska arbeta mot samma övergripande mål för utvecklingspolitiken.

Region Värmland stöder utredningens bedömning men vill lyfta några reflektioner. Dels ser vi en risk att det kan bli ökad detaljstyrning med en utvecklad verksamhets- och förändringslogik. Detta genom att det blir mindre utrymme för egna, frikopplade prioriteringar, utifrån regionens utmaningar som vi vill värna att det ska finnas möjlighet till. Med en alltför detaljerade målformuleringar riskeras möjligheten att prioritera och utforma insatser och utforskande arbetssätt anpassade utifrån lokala förutsättningar och behov begränsas. Dels ser vi en risk att uppföljningen blir fokuserad på den statliga uppföljningen och kontrollen, det är viktigt att värna lärandet. Vidare ser vi att det eventuellt skulle kunna uppstå ett behov av att stärka analyskapaciteten på statlig, regional och kommunal nivå för att få en effekt av att ta fram gemensamma mål och en verksamhetslogik. Vi saknar ett resonemang kring detta i utredningen.

Datum
2025-09-22

Diarienummer
RS/251624

Region Värmland delar SKR:s inspel som trycker på att mål och indikatorer bör utvecklas i dialog mellan nationell nivå och regionerna. Region Värmland vill vi även framföra att det finns uppföljning inom andra politikområden som är relevant för att följa regional utveckling som exempelvis folkhälsa och kultur som är viktiga att inkludera. Vidare tycker vi att ramarna behöver vara så pass flexibla att lokala anpassningar kan göras. En ökad detaljstyrning av det regionala utvecklingsuppdraget riskerar att underminera en territoriell politik som utgår från olika geografiers förutsättningar och behov. Det är på lokal och regional nivå som kunskapen om dessa behov är som störst.

Demokrati och självstyre

Demokratiaspekten är avgörande och bör framträda tydligare som en av anledningarna till att ansvaret för regional utveckling har flyttats från Länsstyrelsen till regionerna. Genom det kommunala självstyret fattas beslut nära de människor som påverkas, av politiker som medborgarna själva har valt. Genom demokratiska beslut grundade på kunskap om lokala och regionala förhållanden ger bättre förutsättningar för träffsäkra insatser.

I en tid av global oro är det särskilt viktigt att värna demokratin. För att motverka ökad polarisering behöver medborgarnas engagemang och delaktighet stärkas.

Ändringar i förordningen

Region Värmland stödjer utredningens förtydligande gällande civilsamhällets roll och potential till att bidra i det regionala utvecklingsarbetet. Samråd och samverkan med det civila samhällets organisationer ingår redan idag som en given del i regionens verksamhet, inte minst utifrån ett platsbaserat utvecklingsarbete. Civilsamhället utgörs av en mångfald av organisationer med varierande syfte, verksamhet och form, däri ligger en stor del av sektorns styrka som samhällsaktörer. Ett livskraftigt och diversifierat civilsamhälle ger bättre förutsättningar för lokal och regional utveckling. Det är viktigt att hela sektorn är synliggjord i slutbetänkandet.

Därav välkomnas förtydligandet i författningsförslaget. Vi önskar också att formuleringen om andra regionala aktör bör stå kvar. Det är viktigt för den regionala utvecklingen och utveckling på alla platser att den breda dialogen finns kvar.

Regionstyrelsen

Åsa Johansson, ordförande